

szabadsag
The oldest established and largest Hungarian paper in the United States
Published daily by The Szabadsag Printing & Publishing Co.
Address: 700-702 Huron Road (P. O. Box 171) Cleveland, O.

SZABADSAG

Három szenzációs hét története a háborúról.

A cirkuszember világnézete
Egy érdekes interview.

Három hét

történetét mondja el Karl Friedrich Nowaknak. Conrad von Hötzendorf házi utasirányának új könyve, amely most jelent meg Bécsben. Egy bécsi lap ismertetése nyomán idéhetjük egy-két részletét. 1918 október közepén a tiroli és a venéziai osztrák-magyar csapatok "lévészárkaikban alig állottak másként, mint a bolgár katonák összeomlásuk napjaiban. Rongyosok voltak az egyenruhájuk, gyakran nem volt alattuk fehérnemű, néhány rongyos bórda maradt a bakkancsokból és úresek voltak a gyomrok. De még lehetett binni a csapatokban és a legényesek, a tiszték ki akartak tartani egy rövid ideig, amikor lecsapott, hirtelen IV. Károly manifesztuma és ugyanebben a pillanatban végigszaladt a nyugtalanság a széles front összes csapatán".

Képezzünk el egy embert, aki húsz esztendőn keresztül a cirkusz atmoszférájában él. Képezzünk el egy embert, aki aktívan hőreműködött az amerikai cirkusz történelmének a csúcspontján. És képezzünk el, hogy ugyanez az ember nem adna egy német márkát azért, hogy végig nézzen egy cirkusz előadást, annak ellenére, hogy harminc esztendeje nem látott, mint néző, egy cirkuszelőadást.

Nowak így folytatja: "A győzelem még nem is sejtette az egész terjedelmét annak a győzelemnek, amelyet harc nélkül vívott ki, még nem látta, hogy milyen a helyzet a frontok mögött. Lammasesh miniszterelnök, aki a régi monarchia lebontásával akart új államot fölépíteni, éppen megnyitotta az első minisztertanácsot, amikor a tanácskozást megzavarta egy minden addiginél lejutóbb Hírbír. Csehországban kitört a forradalom. Az állami hatalmat magához ragadta a nemzeti tanács és még csak jelentés sem érkezett arról, miként jászódtak le az események Prágában és mi a végülük. Ugyaneznap talpára ugrott Horvátszág. Szarjanc tábormeg, a zágrábi táborparancsnok, még egyszer jelentést tett a császárnak és szután a honvédelmi miniszternek, hogy a zágrábi nemzeti, tanácsos parancsnoksága elé vetette magát. A osztrák kevéssel előbb kapott jelentést a délszláv szervezkedés terveiről és előkészületeiről. Ellenéges tengeraltjárók lútkák el a postaszolgálatot Trumbie dr. és a délszláv nemzeti tanács között, így hangzott a memorandum első mondata." A délszláv tartományok elszakadása felel sem lehetett többé kétség. Október harminceadikán ajándékozta IV. Károly a monarchia flottáját a délszláv államnak, mondja Nowak: "Horthy tengerparancsnok a császárnak ezt a kiutast és gróf Andrást, amikor az uralkodó a súlyos helyzetben tőle kérdte, mi történjék a flottával, így válaszolt: Nem lehet más tenni, felség, mint a délszláv államnak adni a flottát".

Elmondotta az öreg, hogy ő és az egyik fiú, Adam, hogyan kezdte meg a cirkuszi pályafutását. Hogyan drészcsizmákat a lovakat a hogyan szelidítették a vadállatokat.

Nowak aztán leírja IV. Károly találkozását az osztrák államtanácsal. A feyverszünét megkövetelés előestéjén a Lammasesh-kormány nem akarta és nem mert többé vállalni a felelősséget, tehát azt ajánlotta, hogy IV. Károly beszéljen az államtanácsal... A szonbrunni kasszély kinal szalonjában csakugyan megjelentek az osztrák államtanácsosok, élükön az osztrák specialisták ösz vezérével, Adler Viktorral. Felolvasták a feyverszüneti feltevételeket, mire Adler dr. így szólt: "Nem mi üzentünk háborút, a feyverszüneti viselkedés a felelősséget azok, akiknek búne a háború". IV. Károlynak ez volt a válasza: "En sem üzentem háborút. A népek mindenesetre vissza kell érjenek a békéhez". Erre Adler dr. is kijelentette, hogy IV. Károly valóban nem felelős a háborúért.

Mi épen Philadelphában voltunk és lovakal kerestünk. John eljött hozzánk azal, hogy lovak kelnek neki. Eladtunk neki lovakat és az ürüert egy évre szóló váltót adott. Egy év múlva nem tudott fizetni. Erre Adam úgy egyezett ki velem, hogy a cirkusz fele az ővé lett. A következő esztendőben két truppot küldtek ki. Az egyiket nyugatra, annak az igazgatója Adam lett. A másikat keletre, ennek John lett az igazgatója. John Pittsburghban teljesen leért. Erre Adam megvett a részét.

Bohócaink voltak és trapéz művészeink és portier akrobátáink. Állatunk nem volt semmi. Es 1885-ben volt. Találkozunk Jerry Maybevel, ahinek volt egy csomó külön-böbű állata. Volt neki vagy húsz ketrecre való. Ezt mi, testvérek, összeálltunk, megvettük. Es mind tártulunk Ádámmal. Es volt tulajdonképen a híres Forepaugh cirkusz alapja.

Es az állatok azonban nem voltak drészirovra egyáltalán. A vadállatok igazán vadak voltak.

Erre az a kérdés jött, hogy hát ki drészirovta a híres cirkusz állatait?

Hát én, felelte az öreg Charles: En drészirovatom őket, becserves, nagy munkával.

Es nem félt?

Félt! Nevetéges lérdés.

Es az öreg nagyon méltatlankodni kezdett.

Mert az öreg Charles világlátásban aról volt nevesetes, hogy a félelmet soha nem ismerete.

Pedig, hogy nem lehetett könnyű mesterség vad orozlánokat betemroozni, azt mindenki könnyen elképzelheti magának.

Szeretem az orozlánt, mondja az öreg. Szeretem őket, mert intelligens állatok. Bár azért nagyon kell vigyázni rájuk. A vad orozlánt, az meg alrighit, azal idővel lehet okosnak "beszólni".

De amelyik nyugodt természetű, attól óvakodni kell. Es sunyi. Es akkor támad, ha hátál vannak feléje fordulva.

Állatában azonban azt mondhatom, hogy az orozlánt nem igen támadja meg az embert mindaddig, amíg az ember nem bántja.

AZ INDIÁNOK SZAMBELI S VAGYONI GYARAPODÁSA.

WASHINGTON, dec. 28. — Lo, a szegény indián törzse lét-számában emelkedik. Az elmúlt tíz évben 13,500 lélekkel szaporodott a létaszámuk. Az ország indián lakosságának lélekszáma 340,917, a egyénenként ők az országban a leggazdagabb amerikaiak.

ATLANTIC CITY, december 28. — Mint a rendőrség nevezi "szellemi evakódás" következményeként került a fogszükszka a 19 éves Viola Haywood. Völgénye, Edward Smothers pedig fel fog gyógyulni. Az orvosok két órárt töltöttek el a Smothers arcába hatolt füvegcsillánkok kizése désel, melyek a fejéhez vagdalt poharak eltörésekor sebeztek össze arát.

Az Egyesült Államok kincstárában 25,000,000 dollárt meghaladó összeg kezeltek számlájukon, míg különféle bankokban az ország területén további 35,000,000 dollár van betétként elhelyerve. Az indiánok öszvagyonyát 1,000,000,000 öszszeggel magasabbra becsülik.

Különösen az olajföldek emeltek gazdagágukat. Az Ozege indiánok Oklahomában voltak a legszerencsésebbek, mert az ő törzsiük birtokában voltak a leggazdagabb olajföldek. Tavaly öszteljéni 10,000 dollárt kaptak osztalékok és jutalékok fejében. Némelyek eszlára 80,000 eszt. Néhány oklahomai Creek indián 50,000 dollárt húzott a mult évi jutalék címén.

NEW YORK, december 28. — A karácsonyi ünnepek alatt fogysztott mérgeztartalmu ital áldozatsának száma nyolcra emelkedett. Ez áldozatok közül kétöt nő. Halálukat wood alkohol mérgezés okozta. Az áldozatok nev szerint: Thomas McVarnara, Minnie Schreiber, John Glennon, Joseph Page, John J. Burns, Elizabeth West, Frank Held és Charles Bennett.

A KARACSONYI-ITALTÓL NYOLCAN HALTAK MEG.
NEW YORK, december 28. — A karácsonyi ünnepek alatt fogysztott mérgeztartalmu ital áldozatsának száma nyolcra emelkedett. Ez áldozatok közül kétöt nő. Halálukat wood alkohol mérgezés okozta. Az áldozatok nev szerint: Thomas McVarnara, Minnie Schreiber, John Glennon, Joseph Page, John J. Burns, Elizabeth West, Frank Held és Charles Bennett.

Mesék, csodák kedves napjai
Szomorúság és öröm.

PÉNZKÜLDÉS
HAJÓJEGYEK
KÖZJEGYZŐI ÜGYEK
AMERICAN UNION BANK
Németh János elnök
FOOZLET: 10 East 22nd Street
FIKOOZLET: 1597 Second Ave.

A CIPŐTISZTOGATÓKNAK BUSAS BORRAVALÓJA VAN. Meggyógyította reumáját
NEW YORK, december 28. — Mrs. Nicolaus Loprete hité \$35 tartásdíjat követel férjétől s \$250 ügyvédi költséget, azt állítván, hogy férje, mint cipőtisztító 75 dollárt keres hetenkint.

A PÉNZÜGYI KÜLDÖTTÉG ELINDULT NEW YORKBA.
LONDON, dec. 28. — Az angol pénzügyi bizottság Stanley Baldwin kincstárnok vezetésével elindult New Yorkba a Majestic hajóval.

SEGITSEN HOZZÁTARTOZÓIN
Küldjön nekik pénzt az óházába, mert pénzt mindent vásárolhatnak, mire csak szükségük van. Biztosan, Pontosság és Gyorsaság jellemzik
RUTTKAY JENŐ
Bankházát
160 Avenue B, New York
Pontosan utálja át pénzküldeményeit. A legolcsóbb napi árfolyamot számítja. Bizalommal helyezheti el nála betétjeit. Az irada vasárnap d. e. 10-12-ig nyitva.

VALÓDI SZEGEDI RÓZSA PAPRIKA.
Figyelem Uram és Hölgyeim! Most érkezett Szegedi valódi Rózsá Paprikák. Ha jó ízt akar enni, ne hagyja megártani magát, hanem vegyen be valót, mert csak valótól lehet jó. Importált paprikák. Fontja \$1.00, 5 fontos csomagban 90c, fontja.
VIDÉKI RENDELÉSEKNEL ELŐRE BEKÜLDÖTT PÉNZÉRT BÉRMENTVE KÜLDJÜK.
WEISS TESTVÉREK
Cleveland, Ohio.
6309 Woodland Avenue, Ill. V.

VERHOVAY SEGÉLY EGYLET
HAZLETON, PA.
Alakult 1886
Az egylet a korszerinti fizetés behozatala folytán másfél év alatt majdnem megkét-szeresítette tartalékálapját, s vagyona ez év végén meghaladta a
Félmillió Dollárt
1910 óta tisztán haláleseti segélyben közel
Két és fél millió dollárt
FIZETETT KI A TAGOK ÖRÖKÜSEINEK.
Az egyletnek a legutóbbi két hónapban alakultak meg 337, 338, 339, 340 és 341-ik fiókjai és az Egyesült Államok 41 államának 2100 városában több mint 22,500 tagja van.
Beállási életkorok:
Ifjúsági Osztálynál 3-16 évig.
Felnöttek Osztálynál 16-50 évig.
Haláleseti biztosítás \$500.00-tól \$3000.00-ig
Betegsegély Heti \$7.00 két éven át
Bővebb felvilágosításért forduljon bármelyik fiók titkárához, az egyleti tagokhoz, vagy közvetlenül a központhoz erre a címre:
Verhovay Segély Egylet
HAZLETON, PA.

Pasteur munkája.

LOUIS PASTEUR, a világhírű francia kemikus ez-előtt száz esztendővel született. Egyike volt azoknak a ritka emberpéldányoknak, akik elmondhatják magukról, hogy szerencsések.

Szerencsés volt azért, mert még életében láthatta élete nagy munkájának eredményét, e nagyszerű munka értékének a teljes megbecsülését, láthatta, hogyan győzti meg az emberiséget az ő gondolata.

Ez a nagyszerű munka, amit Pasteur végzett, nemcsak a maga egyenes értéke miatt lett nevezetes. Hátsa nemcsak egy irányú volt — az az irány, amelyet ennek a munkának az értéke jelöl meg. Nemcsak egy irányú ez a munka. Számtalan irányu. Mert Pasteur eredeti gondolatán más tudomány szintén építettek, sokat, eredményeset. Ezek a munkák mind Pasteur gondolatában bírnak az alapjukat.

Pasteur, mint minden igazi tudós, nagyon is tisztában volt azzal, hogy mit köszönhet azoknak, akik előtte dolgoztak. Teljesen tisztában volt azzal, hogy ezek, akik előtte voltak, hogyan követték ki az ő tudása számára az utat. De egyuttal teljesen tisztában volt a saját maga értékével — nem is valaki az, aki nincsen tisztában teljesen a saját maga értékével.

Pasteur egy sörfőzdében kezdte a pályafutását. Mint kemikus volt itt alkalmazva. Itt foglalkozott először a bacillusok természetrajzával és későbbi elméleteinek tulajdonképen itt vetette meg az alapját. Itt figyelte meg először, hogy a szerves organizmusokat a bacillus hogyan robbantja szét. A sör erjedéséből következtette az egész későbbi rendszerét.

Ez a sörfőzri tapasztalat tette, hogy Lord Lister később az emberi sebet tisztán tudta tartani — Pasteur nélkül erre képtelen lett volna. Ime, csak egy példa arra, hogyan kapcsolta be Pasteur a maga elméletét önkénytelenül is a későbbi nemzedéket, a többi tudomány ágát, az elmélete hogyan volt alapja mások gondolatainak és mások munkájának.

Pasteur nélkül és Lister nélkül a modern sebészet sósse született volna meg. Érdekes, hogy Pasteur mindjárt a munkája legelején elismerésben részesült és az eredmények azonnal jelentektek. Munkájának a lényeges részét azonnal praktikus felhasználták. A fermentációt, amit ő talált ki, a sörfőzők és a borgazdák azonnal alkalmazták, még pedig olyan mértékben, hogy ezt a két ipusztriát valóságga átformálta Pasteur. Az eljárásokat megváltoztatta.

Egy másik eredmény a gondolatának az volt, hogy Franciaországban valóságga újja teremtette a selyemtermelést, amely ipar már teljesen elszűnt volna. A selyemhernyót ugyanis egy bizonyos fajta bacillus támadta meg, amely a selyemhernyót kiölésel fenyegette. Pasteur eljárásával sikerült a selyemhernyót ismét egészségessé tenni s a selyemhernyó tovább végezhetette a munkáját.

Pasteur előtt Franciaországban a szarvasmarha és kisebb baromálománnyak valamivel több, mint tíz százaléka pusztult el a lépfene miatt. Pasteur eljárása lehetővé tette, hogy a marhaállománnyak csak egy százaléka pusztuljon el. Huxley azt mondja Pasteuról, hogy annyit ért meg Franciaországban, amennyi kártérítést kellett Franciaországnak fizetni Németország számára, az 1870-iki háború után.

Ez legalább olyan megállapítás, amit látni lehet, megfogni lehet, érezni lehet. És szellemes megmutatása annak, hogy Franciaországot a Teremtő hogyan kárpótolta a veszteségért.

A munka, ez volt Pasteur jelszava egész életében. És ennek a szent jelszónak a zászlaját hordozta, ennek a nagy, emberiségmentő gondolatnak volt harcos katonája szorgalmas és nagyszerű eredményekkel teli életében.

A halálos ágyán — hetvenhárom éves korában halt meg — maga köré gyűjtötte a tanítványait és ezt a tanácsot adta nekik utoljára — "Dolgozzatok!"

Es ezzel minden gondolkodó ember számára megjelölte az utat.

FIATAL HAZASPART ÖLT MEG A GAZ FUSTJE.
ALLIANCE, O. december 28. — Domingo Perez 28 éves és 23 éves feleségét holtan találták úgyekben. A gázhályhából kiömlő illanó gázfüst okozta halálukat. Alig egy hónapos házasság volt.

HARMAT BORJAZOTT EGY JERSEY-I TEHÉN.
LOGAN, O., dec. 28. — G. H. McClelland, Hocking megye, Perry-i lakos Jersey-i tehene három borjút ellett, két kis bikaborjút és egy úszóborjút. A kis bikaborjujuk csakhamar kimúltak.

ELFOGATK 2 FÉRFIT S 2 NÖT \$9300 KÉSZPÉNZSEL.
NEW ORLEANS, La., dec. 28. Két férfit és két nőt fogtak el az egyik helybéli szállodában, s azt hiszik, hogy a náluk talált \$9300 készpénz annak a \$97,000 számmánnyak egy része, amelyet december 11-én a Drovers' National Bank küldőcélól raboltak el Kansas Cityben, amikor a handitáknak hova revolverharc dacára sikerült elmenekülniük. — As elfogottak Jim Caverty 36, felesége 35, George Wilson 25 éves és 24 éves felesége. A pénzt az egyik táskájukban vászonzsákban találták meg. Két csomag 10 dolláros volt egyenként ezer dollár összegben, s kilenc csomag 5 dolláros mindegyikben \$500, s a csomagok a Federal Reserve Bank Kansas City peesétjevel voltak bélyegezve.

A GÖRÖG TENGERNAGYOT S GENERALIST LEFOKOZTAK.
ATHÉN, dec. 27. — Goidas admirálást és Stratigos generalist, akiket ugyanaz a hadbíróság, mely Konstantin volt görög király volt őt miniszterét halálra ítélte, eltohoszigláni büntönsel büntetett meg, ma hivatalosan lefokozta. Katonai csapatok vonultak fel, s azok jelenlétében az egyik kapitány letérpte a két elítélt egyenruhájától az öszzes katonai jelvényeket, kijelentve: "Önök méltatlanok arra, hogy a haza érdekében fogyvert viseljenek."

ZSEBNAPTÁR AZ 1923 ÉVRE.
Bankházunk az 1923-ik esztendősz arany nyomán vaszonkötésbe foglalt, kétszinnyomású zsebnaptárt adott ki, amely számos hasznú és érdekes tudnivalót tartalmaz az amerikai magyarság számára.
EZT A NAPTÁRAT INGYEN KÜLDJÜK mindenkinek, aki ír érte.
Pontos címet kérünk.
KISS EMIL BANKHÁZA
133 Second Ave., New York, N. Y.
A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank külszróigazgatója
A M. Kir. Államvezeték Minisztertanácsának külszróigazgatója

